

Ягодоплодните култури - състояние и тенденции при производството им

Автор(и): доц. д-р Елена Цолова, от Института по земеделие в Кюстендил; гл.ас. д-р Веселка Антонова, Институт по земеделие в Кюстендил

Дата: 28.03.2018 *Брой:* 3/2018

Производство на плодове от ягодоплодни култури в света

Ягодоплодните култури заемат важна част от трайните овощни насаждения. Общото производство на плодове от тях в света през 2016 г. е 11 295 129 т, а заетите площи са от порядъка на 771 636 ха.

Ягодата е основна култура, която заема 81% от структурата на ягодоплодните култури. Производството на ягодови плодове в света непрекъснато нараства – от 8 149 667 т (2014 г.) до 9 118 336 т (2016 г.)

Данните по континенти за 2016 г. показват, че лидер е Азия (4 683 396 т), изпреварвайки Европа с около три пъти. На трето място е Северна Америка с 1 442 431 т, от които 1 420 570 т ягоди са произведени в САЩ. Налице е тенденция към нарастване на ягодопроизводството и в Африка (441 980 т /2014 – 620 582 т /2016 г.).

В Европа се добиват около 18% от световното производство на ягодови плодове. През периода 2014–2016 г. годишното производство в европейските страни се е увеличило от 1 614 360 т на 1 670 485 т. Най-голями производители са Испания (366 161 т), Русия (197 523 т), Полша (196 972 т) и Германия (143 221 т). Въпреки че Италия е традиционен ягодопроизводител, е на пето място с продукция от 131 436 тона.

Азия заема 51% от световното ягодопроизводство. Основни производители са Китай (3 793 864 т), Турция (415 150 т), Корея (196 122 т) и Япония (159 000 т).

В Северна Америка производството на ягодови плодове е около 15%. Най-голям производител е САЩ (1 420 570 т), следван от Мексико (468 248 т) и Канада (21 858 т). Най-слабо застъпено е в Южна Америка, където заема 1,78% от световната продукция. Основни производители в Африка са Египет и Мароко с продукция съответно 464 958 т и 136 856 тона.

Средните добиви от ягодови плодове в световен мащаб ежегодно слабо нарастват. През 2014 г. те са 2178 кг/дка, а през 2016 г. – 2269 кг/дка.

Най-много площи, заети от ягодови насаждения към 2016 г., има в Китай (141 024 ха), следван от Полша (50 600 ха) и Русия (29 520 ха).

Производството на плодове от малини в света проявява тенденция за още по-бързо нарастване, отколкото при ягодата. Средно годишно през 2014–2016 г. са произведени 624 166 т, отглеждани върху площи от 93 103 ха със средни добиви 670 кг/дка, а през 2016 г. – 795 249 т плодове, площите са 106 631 ха със средни добиви – 746 кг/дка (фиг. 2).

Най-голям производител на малини в света е Европа (62%), и по-конкретно Източна Европа, където през 2014–2016 г. са произведени 336 881 т малинови плодове. Основни производители са Русия (164 602 т), Полша (129 063 т), Сърбия (61 875 т), Украйна (30 600 т). Най-много площи, заети с малинови насаждения, се намират в Полша (29 282 ха), Русия (21 025 ха) и Сърбия (11 041 ха).

В Северна Америка е съсредоточено 18% от производството на малиновите плодове в света. Най-големи количества произвеждат САЩ (137 829 т), Мексико (112 661 т) и Канада (10 792 т).

Най-висок среден добив е отчетен в САЩ (1572 кг/дка), Русия (782 кг/дка) и Украйна – 693 кг/дка.

Основната култура от групата на **френските грозда** е касисът. Производството му е концентрирано в Европа и заема около 98% от световната продукция (638 344 т). С най-големи площи от касис са Руската федерация (395 045 ха), Полша (166 110 ха) и Украйна (24 500 ха). Производството на **черна боровинка** е концентрирано в Европа с 64 959 т. Основни производители са Полша (14 721 т) и Германия (10 710 т). С високи средни добиви се отличават Холандия (1021 кг/дка) и Германия (394 кг/дка).

Производството на боровинкови плодове в Северна Америка от (448 002 т) е с около 10 пъти повече в сравнение с Европа. Концентрирано е в САЩ (269 257 т) и Канада (178 745 т).

Основни производители на **бодливо немско грозде** са Германия (82 869 т) и Руската федерация (65 841 т), съответно и с най-големи площи – 12 507 и 14 201 ха. Най-високи средни добиви от плодове се получават в Швейцария (1728 кг/дка), Украйна (1318 кг), Великобритания (825 кг/дка) и Белгия (780 кг/дка).

Състояние на производството на ягодови и малинови плодове у нас

Ягода

Интересът към ягодата и малината у нас се определя главно от изключително благоприятните им биологични и стопански качества – ускорено плододаване, бърза възвръщаемост на капиталните вложения, добър прием на плодовете на вътрешния и външния пазар, висока ефективност на производство и др. Редовното плододаване при ягодата започва на втората година от засаждането на растенията, а на малината – на третата. Всички тези предимства обуславят засилващ се интерес към ягодоплодните култури, които искрено се надяваме да заемат полагащото им се място в нашето земеделие и да играят важна роля в икономиката на отделни селскостопански райони.

Ягодовата култура у нас е по-слабо застъпена на фона на малината. През 2015 г. са произведени 4999 т ягодови плодове, от които 4962 т на открито и само 37 т в оранжерии (МЗХ, отдел „Агростатистика“), (фиг. 3). Откритите реколтирани площи са 756 ха, а средните добиви са 656 кг/дка. Най-големи площи, заети с ягодови насаждения, има в Северна и Югоизточна България (394 ха), по-конкретно в Северозападния район (147 ха). В Южен централен район площите с ягоди са 298 ха. Реколтата през 2015 г. в сравнение с 2014 г. се е увеличила с 18,9%, а средните добиви са нараснали с 6%.

В нашата страна ягодата се отглежда по две технологии: с мулчиране и без мулчиране. Мулчирането на почвата с полиетиленово фолио има редица предимства: ускорява се беритбената зрялост на плодовете с 3–5 дни; увеличава се добивът с 30–40%; повишава се качеството на плодовете;

намаляват се разходите за окопаване и напояване с над 50–60%; реализира се икономия на поливна вода, ограничават се условията за развитие на гъбни болести и загиване на плодовете; има възможност да се внасят всякакви водоразтворими торове, необходими на растенията; улеснява се беритбата на плодовете.

Ягодата може да се отглежда на открито (полско производство) и в култивационни съоръжения. Прилага се конвенционално, биологично или интегрирано производство.

Сроковете за засаждане са: рано през пролетта (от края на март до втората половина на април), лятно засаждане и ранно есенно (септември до средата на октомври). При пролетното засаждане предимствата са, че растенията се засаждат при благоприятни метеорологични условия (температура и влага), прихващат се 90%, добре запасени са с хранителни вещества и са заложили нормално плодни пъпки, пониски разходи за труд и вода. Есенното засаждане може да даде добри резултати само ако приключи до средата на октомври. Когато се засаждат по-късно растенията не се вкореняват добре и през зимата измръзват, особено при липса или недостатъчна снежна покривка.

Малина

В България малината е на първо място по отглеждане сред ягодоплодните култури. През 2014 г. засадените площи са 1318 ха, а през 2015 г. – 1780 ха (фиг. 4). При реколтираните площи също се наблюдава увеличение, макар и слабо: през 2014 г. са 1191 ха, а през 2015 г. – 1 522 ха. Най-големите малинови насаждения се намират в Северна и Югоизточна България (992 ха), по-конкретно в Североизточния регион – 551 ха. Общото производство на малинови плодове се е увеличило от 4569 т на 6845 т, а средният добив от декар – от 384 кг на 449 кг.

Произведените плодове от ягода и малина се разпределят в следните направления: собствена консумация (1,1–2%); за търговската мрежа (11,6–17,3%); за преработка (73–73,5%); в други направления (8,1–13,4%).

Причините за незадоволителното състояние и ниските средни добиви от малиновата култура в нашата страна са много. По-съществени са:

- Използва се заразен посадъчен материал, който е нечистосортов и е вземан от производствени насаждения.
- Насажденията се разполагат на южни склонове с височина до 500–550 м надморско равнище.
- Засажда се на недостатъчно и неправилно подготвени места.
- Допуска се голямо разширяване на редовите ивици с издънки – до 70 см, а понякога и повече
- Ниски изкупни цени на плодовете от хладилниците.
- Липса и недостиг на работна ръка.
- Не се води системна, правилна и ефикасна борба с болестите, неприятелите и плевелите.
- Почвата в междуредията и редовите ивици не се обработва редовно и това води до силно заплевеляване с многогодишни коренищни плевели.
- Засаждат се сортове при климатични условия, неотговарящи на техните биологични особености и изисквания.

Насоки на изследванията и внедряване на новости в научноизследователска дейност при ягодата и малината:

- Създаване на нови ягодови и малинови сортове, интродукция и сортоизпитване.
- Производство на посадъчен материал, микро- и макроразмножаване, с цел получаване на здрав и качествен посадъчен материал.
- Въвеждане на нови промишлени технологии.
- Внедряване на машини за механизирани основните процеси, включително и за прибиране на плодовете.
- Борба срещу чуждоземните инвазивни видове насекоми, бактериални и гъбни болести.
- Временно съхраняване и нови начини за преработка на плодовете.

В брой 3/2018 г. на сп. "Растителна защита" ще намерите подробно описание, тенденции и състояние на ягодоплодните култури в България и по света.